

Marcin Lason

dr. hab., prof. KAAFM, Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

ORCID: 0000-0001-8008-3325

KONCEPCJA POLITYKI OBRONNEJ CHIŃSKIEJ REPUBLIKI LUDOWEJ NA TRZECIĄ DEKADĘ XXI WIEKU

Wprowadzenie

W czasach, w których za podstawowe zagrożenia dla bezpieczeństwa międzynarodowego uznaje się militaryzację rosyjskiej polityki zagranicznej oraz terroryzm, na dalszy plan odsunięto obawy dotyczące chińskich aspiracji w polityce międzynarodowej. Jeszcze kilka lat temu, kiedy w odpowiedzi na nie prezydent USA Barack Obama ogłaszał „piwot” na Pacyfik, wielu badaczy poświęciło szereg publikacji tematowi rosnącej roli Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL) i staraniom podejmowanym przez jej władze, których celem było ugruntowanie pozycji supermocarstwa, co równało się detronizacji USA i ustanowieniu nowego ładu światowego opartego o siłę, władzę i autorytet „państwa środka”. Termin ten warto odświeżyć, ponieważ nie jest on jedynie symboliczną nazwą stosowaną wymiennie z Chinami, ale czymś znacznie więcej. Odwołuje się on do ich historii i pozycji, jaką kiedyś zajmowały w świecie, a przede wszystkim do tego, jak była ona postrzegana przez elity i znaczną część obywateli. To Chiny były ośrodkiem kultury i cywilizacji, znajdującym się pośrodku świata, otoczonym przez ludy na niższym poziomie rozwoju. Z tą pozycją pożegnały się one boleśnie, przechodząc od połowy XIX w. przez „wiek upokorzeń” oznaczających *de facto* przyjęcie statusu półkolonii państw europejskich, dalej wojnę domową i agresję

Japonii, by wreszcie dojść do proklamowania ChRL, która chciała być reprezentantem wszystkich Chińczyków oraz dążyła do szybkiego rozwoju i zjednoczenia z odebranymi jej ziemiami.

Działania pierwszych władz ChRL były jednak zbyt radykalne i podporządkowane w pełni ideologii, dlatego nie doprowadziły do osiągnięcia oczekiwanych efektów. Dobrym tego przykładem jest polityka wielkiego skoku, który w ciągu 20 lat miał doprowadzić do osiągnięcia przez Chiny poziomu rozwoju gospodarczego równego USA. Brak sukcesów sprawił, że kolejne generacje chińskich polityków wprowadzały zmiany w zarządzaniu państwem, aby w XXI w. mogło ono rzucić wyzwanie Zachodowi, w szczególności USA. Z tego powodu Amerykanie chcieli ograniczyć rosnące wpływy Chin zarówno na Pacyfiku, jak i w Afryce, jednak nie potrafili ich zatrzymać. Chińskiej ekspansji ma służyć także projekt Nowego Jedwabnego Szlaku, dzięki czemu ChRL będzie miała większy wpływ na Europę i wszystkie państwa tranzytowe, a jej pozycja geopolityczna zdecydowanie wzrośnie. Przy czym cele polityki zagranicznej realizowane są nie tylko poprzez użycie środków ekonomicznych czy politycznych, ale także militarnych, jednak w odpowiedniej formie. W pierwszej kolejności mają one gwarantować istnienie państwa, a w jego ramach władzę partii komunistycznej, której utrzymanie jest jej podstawowym celem. Reszta, w tym wzrost dobrobytu mieszkańców, jest tylko jego funkcją.

Celem artykułu jest analiza koncepcji chińskiej polityki obronnej, biorąc pod uwagę jej percepcję przez elity polityczne oraz postrzeganie przez nie ewolucji międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa. W szczególności chodzi o rywalizację o pozycję mocarstwa globalnego, w ramach której konieczne jest uzyskanie przez ChRL właściwych zdolności wojskowych, aby mogła ona zająć miejsce Stanów Zjednoczonych. Za główny problem badawczy uznano poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, czemu służyć ma chińska polityka obronna. Przyjęto, że w pierwszej kolejności ma ona pomóc w utrzymaniu władzy przez partię komunistyczną, w drugiej – ekspansji i realizacji interesów państwa na zewnątrz, co przejawia się w koncepcjach budowy zdolności wojskowych, w tym ich różnego rodzaju zastosowania, zależnie od potrzeb państwa i w połączeniu z innymi instrumentami polityki. Bazą analizy jest obowiązująca Biała Księga Obronna – *China's National Defense in the New Era* – wydana w 2019 r. oraz jej, często szczerkowe, oceny publikowane w periodykach naukowych, raportach i innego rodzaju opracowaniach. Dokonano oceny zawartości szeregu materiałów, jednak ze względu na ich deskryptywny charakter nie uwzględniono ich podczas analizy prowadzonej w oparciu o podejście neorealistyczne.

Chińskie myślenie strategiczne

Odnosząc się do polityki obronnej z perspektywy długoterminowej warto wskazać na główne założenia chińskiego podejścia do tej materii. Nie tylko dlatego,

że studia strategiczne powszechnie się do niej odwołują, przywołując myśli Sun Tzu (czego powtarzanie byłoby rzeczą wtórną), ale przede wszystkim, aby pokazać jej kontekst historyczny i współczesne następstwa, czyniąc to w sposób syntetyczny¹:

1. Bezpieczeństwo traktowane jest wieloaspektowo – nie tylko w ujęciu wewnętrznym i zewnętrznym, narodowym czy międzynarodowym, ale i przez pryzmat przedmiotowy. W związku z tym docenia się i kreśli założenia polityki obronnej, gospodarczej, społecznej, kulturowej itp. Widać to w Białej Księdze, w której zapisano, że polityka obronna ma przynosić korzyści także dla innych. Nie ma więc miejsca na wykluczenia, a możliwe jest równoległe użycie tego samego instrumentu do osiągnięcia różnych celów politycznych.
2. Współpraca międzynarodowa uznawana jest za podstawowe narzędzie osiągnięcia założonych celów, w wyniku wypracowywanej z partnerami wspólnoty interesów, w szczególności w wymiarze gospodarczym, czemu ma służyć minimalizowanie ryzyka wystąpienia konfliktu, również zbrojnego. Co istotne, władze Chin potrafią pogodzić współpracę w jednej dziedzinie ze sporem czy konfliktem w innej. Mimo całościowego podejścia do bezpieczeństwa, są w stanie realizować politykę dotyczącą jego aspektów, nawet jeśli partner uniemożliwia to w innym zakresie, np. osiągając cele gospodarcze bez realizowania, a może w oczekiwaniu na realizację, celów politycznych.
3. Możliwe i konieczne jest łączenie rozwoju ekonomicznego z innymi dziedzinami życia, np. społeczną czy ekologiczną. To kluczowe ze względu na imperatyw, jakim jest utrzymanie istniejącego systemu politycznego opartego na monopolu partii komunistycznej. Jego beneficjenci muszą zapewniać stały wzrost poziomu życia mieszkańców, aby ci nie wystąpili przeciwko nim. Dlatego stabilność polityczna jest jednym z podstawowych interesów państwa, a jego realizacji ma służyć także polityka obronna.
4. Wzrost ekonomiczny pozwala na wykształcanie nowych narzędzi politycznych i militarnych służących umacnianiu pozycji ChRL na świecie i osiągnięciu celów związanych z polityką bezpieczeństwa i obronny. Innymi słowy, gospodarka kreuje możliwości, które są wykorzystywane do budowy siły militarnej państwa, nawet jeśli w założeniach mającej cele obronne, przy założeniu, że siła militarna będzie pełniła funkcję uzupełniającą w realizacji celów polityki zagranicznej, przynajmniej do czasu osiągnięcia przewagi nad głównymi rywalami.
5. Przyjęto, że możliwe jest godzenie socjalizmu z założeniami gospodarki kapitalistycznej. Oznacza to funkcjonowanie specyficznego, chińskiego modelu gospodarczego, opartego także na tradycji taoistycznej,

¹ Zob. szerzej: A. Krzyżanowska, *Biała Księga Obronności Chin – pokojowe deklaracje i realia*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2011, nr 20, s. 56–58.

poszukiwania złotego środka i godzenia sprzeczności, których na pierwszy rzut oka pogodzić się nie da.

Przedstawione założenia są zbieżne z podejściem chińskich przywódców, kontynuowanym po kolejnych zmianach generacyjnych w Komunistycznej Partii Chin (KPCh). Dla przykładu: lider trzeciej generacji Jiang Zemin jako cele strategiczne w obszarze bezpieczeństwa podał osiągnięcie bezpieczeństwa: politycznego, ekonomicznego, militarnego i informacyjnego². To ostatnie stało się priorytetem zarówno dla cywilnych instytucji państwowych, jak i modernizacji wojska. Co istotne, władze nie wahały się używać cyberzdolności w celach ofensywnych, np. do ataków na instytucje i firmy z innych państw m.in. celem pozyskania informacji czy technologii. Fakt ten stanowi podstawę hipotezy, że rozwój zdolności wojskowych może prowadzić do śmielszego sięgania po nie w przyszłości w celach ofensywnych.

Założenia współczesnej chińskiej polityki obronnej

Chińskie podejście do spraw obronnych obowiązujące w określonym czasie zawarte jest, podobnie jak w wielu innych państwach, w Białej Księdze Obronnej, której ostatnie wydanie datowane jest na 2019 r. Co ważne, tego typu dokument należy traktować jako jawną wersję narodowej strategii bezpieczeństwa, która nie jest publikowana. W XXI w. wydano 6 tego typu dokumentów, co oznacza, że średnio ukazywały się one co 2–3 lata. Białe księgi powstają w czasie rządów sprawowanych przez jednego prezydenta, a nie tylko w chwili zmiany władzy. Tym samym Chińczycy dokonują stałego monitoringu środowiska międzynarodowego i prowadzą analizy dotyczące instrumentów, które są konieczne w celu realizacji własnych interesów w dziedzinie obronnej. Użyte wyniki są przedstawiane społeczności międzynarodowej, tak aby objaśnić z jakich powodów chińskie władze podejmują takie a nie inne decyzje dotyczące swojej polityki, przede wszystkim w wymiarze budowy zdolności sił zbrojnych, co budzi duże zainteresowanie, ale i obawy świata. Wobec tego częstotliwość publikacji dokumentów służy także prowadzeniu polityki informacyjnej (lub dezinformacyjnej).

Zawartość dokumentu z 2019 r. stanowi przede wszystkim odpowiedź na koncepcje polityki zagranicznej i bezpieczeństwa USA, które w ostatnich latach wskazały na Chiny, jako państwo chcące zrewidować porządek międzynarodowy, traktując je jako silniejsze od Federacji Rosyjskiej i mogące stanowić duże wyzwanie dla Amerykanów. Już tego typu zapis jasno wyjaśnia, dlaczego prezydent USA Donald Trump rozpoczął wojnę handlową z Chinami. Z tego powodu

² D. Mierzejewski, *Koncepcja bezpieczeństwa Chińskiej Republiki Ludowej*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, red. nauk. R. Zięba, Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 186.

ważnym elementem chińskiej Białej Księgi jest przedstawienie stanowiska Pekinu wobec założeń polityki USA, w tym w szczególności³:

- a) rywalizacji o pozycję międzynarodową;
- b) jednostronności (unilateralności) polityki amerykańskiej;
- c) znaczenia USA dla inspirowania innych państw do rywalizacji międzynarodowej i opowiadania się po którejś ze stron;
- d) zwiększania wydatków na obronność;
- e) podważania ładu międzynarodowego poprzez intensyfikację zbrojeń nuklearnych, kosmicznych, cybernetycznych, czy budowę systemów obrony przeciwrakietowej.

W wyniku powyższego Chiny kierują swoją politykę obronną przede wszystkim wobec USA i jest to główny temat dokumentu *China's National Defense in the New Era*⁴. Jego konstrukcja jest klasyczna i rozpoczyna ją chińska percepcja międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa. Dalej przedstawiono: założenia polityki chińskiej, zadania sił zbrojnych, w tym koncepcję ich reformy, odrębnie od tego środki wydatkowane na obronność i wreszcie wskazano na aktywną rolę Chin w działaniach na rzecz wspólnej przyszłości całej ludzkości. Co ważne, poczyniono pewne fundamentalne założenia, które pobrzmiewają w całym dokumencie, a mianowicie:

- a) świat zmierza do wielobiegunowości, dlatego czas jednego supermocarstwa powoli się kończy, a drogą do utrzymania tej pozycji nie może być unilateralizm USA, ponieważ nie oprze się on procesom międzynarodowym, np. zwiększaniu roli mocarstw regionalnych;
- b) osłabieniu uległ system kontroli zbrojeń i rozbrojenia, ponieważ wiele państw rozpoczęło proces prowadzący do rozbudowy swojego potencjału wojskowego, m.in. tworząc nowe rodzaje sił zbrojnych;
- c) centrum stosunków międzynarodowych i siły na świecie przesuwają się w region Azji i Pacyfiku;
- d) Chiny są mocarstwem regionalnym i zabiegają o konstrukcję systemu bezpieczeństwa regionalnego właściwego dla ich pozycji, w czym przeszkadzają USA rozwijając swoje relacje z państwami regionu;
- e) Azja Południowo-Wschodnia i Azja Wschodnia są strefą wpływów Chin i będą one powstrzymywały USA przed ingerencją na tym obszarze;
- f) Chiny nie będą tolerowały żadnych prób ingerencji w swoje sprawy wewnętrzne;

³ Por. A.H. Cordesman, *China's New 2019 Defense White Paper: An Open Strategic Challenge to the United States, But One Which Does Not Have to Lead to Conflict*, Center for Strategic & International Studies, 24.07.2019, <https://www.csis.org/analysis/chinas-new-2019-defense-white-paper> [dostęp: 30.04.2020].

⁴ Analiza została przeprowadzona na podstawie *China's National Defence in the New Era*, Foreign Languages Press Co. Ltd., Beijing 2019, <http://www.chinadaily.com.cn/specials/whitepaperonnationaldefenseinnewera.pdf> [dostęp: 30.04.2020].

- g) chińskie siły zbrojne do 2020 r. mają przejść proces informatyzacji, do 2035 r. modernizacji, a do 2050 r. mają osiągnąć „poziom światowy”;
- h) w narracji najnowszego dokumentu nacisk położono na antagonizmy, konfrontacje i zagrożenia, podczas gdy we wcześniejszym skupiano się na współpracy. To bardzo czytelne wskazanie na charakter współczesnych stosunków międzynarodowych, w których według Chińczyków dominują spory, konflikty i rywalizacja.

Tego typu założenia nie powinny budzić zaskoczenia⁵. Chiny zawsze stały na straży zasady nieingerencji w sprawy wewnętrzne poszczególnych państw, jako fundamentu stosunków międzynarodowych. Wskazanie na swoją strefę wpływów oraz rozwój sił zbrojnych jest z kolei zaznaczeniem ich aspiracji i związanej z tym budowy narzędzia, które może być wykorzystane w toku ich urzeczywistniania, np. ochrony wschodniej hemisfery, jako jej strefy wpływów czy przeciwstawienia się dążeniom Tajwanu do niepodległości. Podobnie w wypadku Morza Południowochińskiego oraz Wysp Senkaku, które uznawane są za nierozdzielną część Chin, którą należy zmilitaryzować, aby móc ją utrzymać, czego jeszcze nie przewidywano w poprzedniej Białej Księdze z 2015 r. To wszystko jest zbieżne z ogólną wymową dokumentu. Autorzy akcentują mniejsze znaczenie kooperacji, a większe rywalizacji, do czego Chiny mają być przygotowane. Odpowiedzialność za to upatrują one po stronie USA, w szczególności w ich unilateralnej polityce, także konfrontacyjnej. Zatem nawet jeśli Chiny uznają za właściwą współpracę międzynarodową, co leży u fundamentów ich myśli strategicznej, to nie mogą jej swobodnie realizować ze względu na politykę innych państw, przede wszystkim USA.

Wracając do zawartości dokumentu, jego autorzy do głównych celów chińskiej polityki obronnej zaliczyli:

- a) przeciwdziałanie i odparcie agresji;
- b) zapewnienie bezpieczeństwa narodowego, społecznego (socjalnego), politycznego;
- c) przeciwdziałanie dążeniom niepodległościowym Tajwanu (pokojowa reunifikacja z nim jest podstawowym celem politycznym Chin);
- d) przeciwdziałanie ruchom separatystycznym i likwidowanie takich zachowań, np. w Tybecie;
- e) zapewnienie integralności terytorialnej, suwerenności i jedności państwa;
- f) zagwarantowanie respektowania chińskich praw i interesów morskich oraz interesów w przestrzeni kosmicznej, elektro-magnetycznej i cybernetycznej;
- g) zapewnienie ochrony realizacji interesów zagranicznych;
- h) wsparcie zrównoważonego rozwoju państwa.

⁵ Por. P.K. Malik, *China's Defence White Paper; An Analysis*, Vivekananda International Foundation, New Delhi 2019, <https://www.vifindia.org/sites/default/files/china-s-defence-white-paper-an-analysis.pdf> [dostęp: 30.04.2020].

Widać wyraźnie, że chińska polityka obronna ma służyć zarówno realizacji interesów wewnętrznych, jak i zewnętrznych. Nie ma tutaj jedynie prostego wskazania na zagrożenie agresją i konieczność jej odparcia, ochronę suwerenności itd. Mowa także o bezpieczeństwie politycznym i społecznym, co jednoznacznie wskazuje na potrzebę ochrony istniejącego porządku politycznego z dominującą rolą KPCh⁶. Z interesów zewnętrznych wyodrębniono Tajwan, który nie może stać się niepodległym państwem, ponieważ jest traktowany jako część Chin. Co istotne, zastosowano wobec niego to samo podejście co do innych regionów narażonych na separatyzm. Uznano, że wszelkie próby odłączenia się mogą w razie potrzeby spotkać się z reakcją siłową (dotyczy to także Hong Kongu), aby zachować jedność Chin. Co ciekawe stwierdzono, że separatyzm ma także swoich zewnętrznych sponsorów. W przypadku Tajwanu podkreślono, że wszelkie próby jego odseparowania spotkają się z odpowiedzią sił zbrojnych niezależnie od kosztów takich działań. Jasno zaznaczono także interesy morskie państwa, również w innych, nietradycyjnych przestrzeniach działań, np. cybernetycznej czy kosmicznej. Dowodzi to wieloaspektowości polityki obronnej, a co za tym idzie, konieczności posiadania narzędzi jej realizacji zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz państwa. Dla przykładu: walka z ruchami separatystycznymi wymaga innych zdolności wojskowych niż ochrona ekspansji chińskich firm w Afryce, czy rywalizacja o wpływ na przyszły status Arktyki. Biorąc to pod uwagę nie może dziwić, że siłom zbrojnym poświęcono oddzielne dwie części rozważań – misje i zadania oraz konieczne reformy. To wszystko jasno wskazuje także na globalne aspiracje Chin, nawet jeśli precyzyjniej mówi się o regionie Azji Wschodniej i Południowo-Wschodniej. Jednak biorąc pod uwagę jego znaczenie dla gospodarki światowej, śmiało można stwierdzić, że kontrola nad nim uczyni z nich potęgę światową. Co istotne, z perspektywy Chin cały region Azji i Pacyfiku uznawany jest za stabilny, z narastającymi tendencjami do rywalizacji między państwami, do czego przyczyniają się USA ze względu na wzmacnianie swojej obecności militarnej w regionie oraz umacnianie więzi z leżącymi w nim państwami, w szczególności Republiką Korei, Japonią i Australią. W przeciwieństwie do konfrontacyjnej postawy, w relacjach z Indiami dominuje podejście ugodowe, gotowość na pokojowe rozwiązywanie sporów itp. Pekin oferuje się także jako mediator między Indiami a Pakistanem, których konflikt jest przyczyną niestabilności w regionie. Pozostawia sobie także narzędzie do reakcji z wykorzystaniem sił zbrojnych bazujących w Dżibuti, czyniąc z tego miejsca swoją ważną bazę wojskową – pierwszy tego rodzaju przyczółek niezbędny do prowadzenia polityki globalnej.

Oddzielne miejsce w analizie sytuacji międzynarodowej poświęcono USA. Podkreślono, że jest to główny rywal Chin wspierany przez mocarstwa

⁶ Zob. szerzej: M.T. Mencel, *System bezpieczeństwa publicznego Chińskiej Republiki Ludowej: koncepcje bezpieczeństwa państwa i strategiczna rola Komunistycznej Partii Chin*, „Przegląd Nauk o Obronności” 2016, nr 1/2, s. 131–167.

regionalne – Republikę Korei, Japonię i Australię. Wskazano, że USA prowadzą politykę jednostronną, nie uwzględniającą interesów innych państw. Postępują agresywnie dostarczając broń Tajwanowi, wysyłając okręty wojenne na wody, które Chiny uznają za własne, rozwijają systemy obrony przeciwraкетowej (np. w Republice Korei), wzmacniają Australię czyniąc z niej ważniejszego gracza na całym Pacyfiku, wreszcie przeznaczają olbrzymie sumy na zbrojenia, dystansując świat i prowadząc do nierównowagi militarnej. Jednak odnośnie kwestii militarnych relacje między ChRL a USA uznano za generalnie stabilne, oparte na wzajemnym szacunku. Władze w Pekinie widzą aktywność USA w regionie uznanym za swój i chcą ją ograniczyć, jednak nie mają jeszcze ku temu wystarczających środków. Dlatego Rosja traktowana jest przez Chiny jako partner, z którym wspólnie mogą przeciwstawić się dominującej pozycji USA. Temu służyć ma rozwój stosunków z tym partnerem, przy założeniu, że w przyszłości mogą pojawić się pewne problemy, np. graniczne czy migracyjne. Na razie jest to jednak partner strategiczny w wymiarze militarnym, czego dowodem jest uczestnictwo, po raz pierwszy w historii, w organizowanych przez Rosjan ćwiczeniach Wostok 2018.

Tak przedstawione środowisko międzynarodowe oraz konieczność rywalizacji z USA i realizacji interesów chińskich wymuszają duże nakłady na siły zbrojne. Według autorów Białej Księgi w latach 2012–2017 wzrosły one z 98 mld USD do 152 mld USD, co zgodnie ze wskaźnikiem PKB wynosiło ok. 1,3%. Zatem zdecydowanie mniej niż w wypadku USA czy Rosji. Trzeba jednak pamiętać, że Chiny nie ujawniają swoich pełnych wydatków zbrojeniowych (choć w Białej Księdze podano, że są one jawne i transparentne), jednak samo przedstawienie tych liczb w tego typu dokumencie było rzeczą nową. Przy czym można stwierdzić, że znaczna część środków przeznaczana jest na modernizację sił zbrojnych, o czym świadczą kolejne typy uzbrojenia wprowadzane na ich wyposażenie. Autorzy dokumentu na pierwszym miejscu podają jednak personel, którego jakość życia musiała ulec poprawie, a dopiero na drugim modernizację. Dalej wspomniano o dużych nakładach na ćwiczenia, manewry, szkolenia itp., a więc na realizację założenia o utworzeniu do 2050 r. sił zbrojnych klasy światowej. Zbiega się to z celem, jakim jest osiągnięcie pozycji światowego mocarstwa w symboliczne 100-lecie ChRL. W pierwszej kolejności poprzez nadrobienie zaległości, np. wdrożenie założeń RMA (*Revolution in Military Affairs*, rewolucja w sprawach wojskowych) w chińskiej armii. Przy czym autorzy podkreślają, że budowane zdolności mają mieć całkowicie obronny charakter. W ten sposób nie chcą budzić obaw, ale trzeba pamiętać, że to jedynie deklaracja, a uzbrojenie o charakterze obronnym można wykorzystać ofensywnie. W związku z tym siły zbrojne mają być zmechanizowane, dysponować bronią precyzyjną rażącą na duże odległości, prowadzić operacje w czasie pokoju i kryzysu, ochraniać interesy chińskie poza granicami państwa, a także rozwijać zdolności do działań na morzach i oceanach oraz

do globalnej projekcji sił. Przy czym autorzy z pewną rezerwą podchodząc do zasięgu operacji morskich, wskazując na brak wymiaru ogólnoswiatowego. Odrębnie podkreślono znaczenie szybkiej gotowości do działań bojowych, jako priorytetu rozwojowego sił zbrojnych. Ma to odpowiadać charakterowi współczesnych konfliktów zbrojnych. Dalej wskazano na ćwiczenia, które powinny się odbywać w warunkach odpowiadających realnemu polu bitwy, a jako ostatnie na przygotowanie do działań anty- i kontrterrorystycznych, co istotne, także na terenie państwa. W tym kontekście mowa jest także o wsparciu w przypadku katastrof naturalnych itp. Warto podać tu jedną liczbę – od 2012 r. rozmieszczono w tym celu ok. 950 tys. żołnierzy na terenie kraju. Oddaje to dobrze skalę wyzwań i możliwości chińskich. W wymiarze międzynarodowym podkreślono również znaczenie bazy w Dżibuti, jako instrumentu ochrony chińskich interesów poza granicami państwa.

Jako główne kierunki reform w Białej Księdze wskazano:

- a) system dowodzenia i przywództwo (np. integracja istniejących instytucji, wprowadzenie systemu dowodzenia operacjami połączonymi itp.)
- b) optymalizację wielkości, struktury i składu sił zbrojnych (np. zmniejszenie personelu o 300 tys. do 2 mln, armii z 18 do 13 czy uniwersytetów i szkół wojskowych z 77 do 44 itp.);
- c) rozwój innowacji technicznych i wdrażanie ich do sił zbrojnych w połączeniu z nowymi sposobami ich użycia, które zostaną zaproponowane w specjalnych doktrynach;
- d) zwalczanie korupcji, w tym tej o skali mikro, mającej często miejsce w wojsku;
- e) udoskonalenie systemu mobilizacyjnego i szkolenia rezerw.

Trzeba przy tym pamiętać, że kwestie terroryzmu czy porządku wewnętrznego są podkreślane ze względu na dążenia separatystyczne, które chińskie władze dostrzegają w różnych częściach państwa. W związku z tym stworzono organizacje paramilitarne typu milicyjnego, które mają być użyteczne w ich zwalczaniu⁷. Co ciekawe, są one częściowo finansowane i podporządkowane władzom lokalnym, dlatego politycy biorą odpowiedzialność za ich działania już na niskim poziomie decyzyjnym. Władze w Pekinie zdecydowały, że będą rozwijały ten system, czemu służyło odnotowanie tego w Białej Księdze z 2019 r. Te informacje należy uzupełnić jeszcze o stwierdzenie, że częścią sił zbrojnych ChRL jest Ludowa Policja Wojskowa, na którą przeznaczano większe środki niż na Chińską Armię Ludowo-Wyzwoleńczą, choć liczyła ona ok. 660 tys. osób⁸. Jej podstawowym zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego, w szczególności reagowanie kryzysowe oraz zwalczanie terroryzmu. Jest to więc kolejna służba odpowiedzialna w rzeczywistości za stabilność wewnętrzną

⁷ M. Smolarek, *Narodowa strategia obrony Chińskiej Republiki Ludowej*, „Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa” 2012, nr 2, s. 17.

⁸ M.T. Mencil, *op. cit.*, s. 155.

i ochronę władzy partii komunistycznej. Demonstruje to duży nacisk na sprawy wewnętrzne w polityce bezpieczeństwa państwa.

Oddzielne miejsce poświęcono broni atomowej i jej znaczeniu dla ChRL. Jest to ostatnia gwarancja bezpieczeństwa, której Chińczycy nie zamierzają użyć jako pierwsi, co jest fundamentem ich polityki. W planach nie ma także jej użycia przeciwko państwu, które takiej broni nie posiada. Chiny opowiadają się za jej całkowitym zniszczeniem w przyszłości – jest im ona potrzebna tylko po to, aby odstraszać państwa ją posiadające od wykorzystania jej przeciwko Chinom. Ma to swoje uzasadnienie w historii wojny koreańskiej i grózb użycia tego typu broni przeciwko Pekinowi. Przy tym potencjał konwencjonalny Chin jest i może być tak wysoki, że broń atomowa rzeczywiście mogłaby zostać zlikwidowana, nie czyniąc im żadnej szkody, a wręcz przeciwnie – tylko zwiększając ich siłę w stosunku do innych państw.

Chiny zamierzają natomiast rozwijać swoje zdolności do działań w cyberprzestrzeni i przestrzeni kosmicznej, jako miejscach potencjalnych konfliktów i ich prowadzenia w XXI w. Między innymi z tego powodu działać mają Siły Wsparcia Strategicznego, jako nowy rodzaj sił zbrojnych, których zadaniem będzie m.in. wsparcie informacyjne innych rodzajów wojsk. W tym celu Chiny samodzielnie rozwijać będą nowoczesne technologie użyteczne dla wojska, a w proces ten zaangażowanych ma być ok. 300 tys. ludzi, nie licząc pracowników firm prywatnych. Ta liczba doskonale ilustruje skalę projektu budowy armii klasy światowej. Ma się ona odbywać także przy udziale naukowców z Akademii Nauk Wojskowych, którzy będą opracowywali nowe podejścia teoretyczne i doktryny dotyczące użycia sił zbrojnych.

Podsumowanie

Podsumowując przedstawione rozważania i szereg wyciągniętych z nich wniosków, w tym tych dotyczących nie tylko polityki obronnej, można stwierdzić, że władze Chin uznają, że kierowane przez nich państwo:

- 1) jest głównym strategicznym rywalem USA na świecie, z uwzględnieniem ryzyk związanych z rywalizacją o prymat;
- 2) nie jest zdeterminowane do podejmowania rywalizacji ideologicznej o charakterze, jaki miał miejsce podczas zimnej wojny;
- 3) jako krytycznie ważny interes traktuje przyszłość Tajwanu, której poświęcono wielką uwagę, a decyzje polityczne z nim związane obwarowano określonymi konsekwencjami, w tym związanymi z użyciem siły;
- 4) jest gotowe na współpracę z USA, aby ograniczać pola rywalizacji i konfrontacji, szczególnie na terenie Azji;
- 5) regularnie komunikuje społeczności międzynarodowej o założeniach swojej polityki obronnej, dzięki czemu nie izoluje się od niej i umożliwia

właściwą interpretację podejmowanych decyzji, np. dotyczących rozwoju sił zbrojnych;

- 6) rozwija zdolności swoich sił zbrojnych w sposób wszechstronny, akcentując kwestię poprawy wyszkolenia żołnierzy oraz ich modernizację, w tym podkreślając motywację obronną;
- 7) jest w pełni rządzone przez KPCh, która ma całkowitą kontrolę nad siłami zbrojnymi. Z tego względu jej lider odgrywa kluczową rolę w określaniu drogi ich rozwoju, celów itp. W Białej Księdze kilkakrotnie wspomniano o realizacji koncepcji prezydenta Xi Jinping, który jest głównym architektem polityki chińskiej. Można stwierdzić, że nadaje jej autorski charakter.

Dodatkowo odnotować należy, że pominięcie kwestii Nowego Jedwabnego Szlaku oraz Arktyki może wskazywać na chęć ukrycia przed światem działań podejmowanych na rzecz realizacji interesów chińskich związanych z tym, co może w przyszłości wywoływać konflikty międzynarodowe, w tym te z użyciem sił zbrojnych. Tym samym przygotowania do tego, aby Chiny odniosły w nich sukces. Ponadto łączenie rozwoju ekonomicznego z militarno-politycznym poszerza zakres terytorialnych aspiracji ChRL, co odzwierciedlają zapisy dotyczące ich strefy wpływów w Azji, w tym na obszarach morskich. Dobrą ilustracją spięcia ekonomii, siły i zasięgu oddziaływania jest budowa lotniskowców, których Chiny nie posiadały do 2012 r. Ponadto chińska polityka wspierania państw, którym odmawia pomocy Zachód, prowadzi do coraz szerszego uznawania wiodącej roli ChRL na świecie opierającej się nie na dominacji, kojarzonej z USA czy Zachodem, ale na przywództwie szanującym specyfikę każdego partnera. W ten sposób Chiny mogą próbować przejąć pozycję supermocarstwa „po cichu”, unikając konfliktów, łagodząc napięcia, prezentując się jako państwo dążące do rozwoju współpracy międzynarodowej i multilateralizmu. Równolegle mogą rozwijać zdolności wojskowe, które po osiągnięciu pozycji światowego lidera będą jej strzegły dysponując zdolnościami do globalnej projekcji siły, czyniąc z Chin rzeczywiste „państwo środka”.

Bibliografia

- China's National Defence in the New Era*, Foreign Languages Press Co. Ltd., Beijing 2019, <http://www.chinadaily.com.cn/specials/whitepaperonnationaldefenseinnewera.pdf> [dostęp: 30.04.2020].
- Cordesman A.H., *China's New 2019 Defense White Paper: An Open Strategic Challenge to the United States, But One Which Does Not Have to Lead to Conflict*, Center for Strategic & International Studies, 24.07.2019, <https://www.csis.org/analysis/chinas-new-2019-defense-white-paper> [dostęp: 30.04.2020].
- Krzyżanowska A., *Biała Księga Obronności Chin – pokojowe deklaracje i realia*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2011, nr 20.

- Malik P.K., *China's Defence White Paper; An Analysis*, Vivekananda International Foundation, New Delhi 2019, <https://www.vifindia.org/sites/default/files/china-s-defence-white-paper-an-analysis.pdf> [dostęp: 30.04.2020].
- Mencel M.T., *System bezpieczeństwa publicznego Chińskiej Republiki Ludowej: koncepcje bezpieczeństwa państwa i strategiczna rola Komunistycznej Partii Chin*, „Przegląd Nauk o Obronności” 2016, nr 1/2.
- Mierzejewski D., *Koncepcja bezpieczeństwa Chińskiej Republiki Ludowej*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, red. nauk. R. Zięba, Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
- Smolarek M., *Narodowa strategia obrony Chińskiej Republiki Ludowej*, „Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa” 2012, nr 2.

The Idea of China's Defense Policy in the Third Decade of the 21st Century

The evolution of the international security system, including the role played by each state, is one of the main subjects for researchers in international relations. Many of them focus on the policy of the People's Republic of China and try to predict when they start to play the role of a great power (superpower). They emphasize that China has to develop the military capabilities, necessary to be able to replace the USA as the most influential country in the world. Therefore, the aim of the article is analyzing China's defense policy and its armed forces tasks. It was assumed that their main tasks would be defending the existing internal order and supporting the implementation of the country's foreign policy goals. The analysis is based on source materials which are available in English and science articles.

Key words: the People's Republic of China, defence policy, Defence White Paper, armed forces, international security

Koncepcja polityki obronnej Chińskiej Republiki Ludowej na trzecią dekadę XXI wieku

Ewolucja międzynarodowego systemu bezpieczeństwa, w tym roli odgrywanej przez poszczególne państwa, jest jednym z głównych przedmiotów zainteresowania badaczy stosunków międzynarodowych. Wielu z nich koncentruje swe dociekania na polityce Chińskiej Republiki Ludowej i przewidzeniu, kiedy zaczną one odgrywać rolę mocarstwa globalnego. Podkreślają, że w tym celu konieczna jest rozbudowa zdolności wojskowych tego państwa, niezbędnych, aby móc zastąpić USA jako najważniejsze państwo świata. W związku z tym celem artykułu jest analiza polityki obronnej Chin, która ma m.in. projektować rozwój zdolności sił zbrojnych. Za ich główne zadania przyjęto obronę istniejącego porządku wewnętrznego państwa oraz wsparcie realizacji celów jego polityki zagranicznej. Analizę oparto na materiałach źródłowych tłumaczonych na język angielski.

Słowa kluczowe: Chińska Republika Ludowa, polityka obronna, Biała Księga Obronna, siły zbrojne, bezpieczeństwo międzynarodowe